

GUISLAIN

(Pierre Kluysskens schreef deze hommage 65 jaar geleden)

Wie heden een krankzinnigengesticht bezoekt, zou zich met moeite kunnen inbeelden dat in het begin van de XIXe eeuw, voor een zekere categorie mensen, de geesteszwakken, nog niets of weinig tot het verbeteren en verzachten van hun lot was uitgedacht en dat de meeste onder hen nog aan de ketting lagen als gewone misdadigers of door het volk werden bespot en uitgejouwd als gevaarlijke elementen in de maatschappij.

Jozef Guislain, welke dokter Burgraeve zo raak “le Pinel de la Belgique” heeft genoemd, was de eerste om in onze gewesten zijn stem te laten opgaan om meer menslievendheid in de behandeling van krankzinnigen aan de dag te leggen en om door woord en door raad de strijd aan te binden voor een beter lot en een volledig nieuw regime.

Niets echter scheen hem in het begin tot een dergelijk apostolaat voor te bestemmen.

Uit een kunstminnende familie geboren op 2 februari 1797, gaf de jonge Jozef reeds vroeg blijk van een groote begaafdheid als tekenaar, talent welk wij later bij hem zullen terugvinden, namelijk in de zelf opgemaakte tekeningen en schetsen in zijn werken, en in het plan dat hij opmaakte voor het krankzinnigengesticht te Gent.

Als lid van de gouvernementele Toezichtscommissie was hij de ontwerper van talrijke architectonische gegevens.

Zijn plan voor een gesticht werd trouwens door de “Société des Beaux-Arts de Bruxelles” in 1824 bekroond met een gouden medaille: “Accessit d’architecture. Joseph Guislain de Gand. 1850”.

Bij een bezoek echter dat hij een van zijn vrienden, student in de geneeskunde bracht, werd hij plots dermate getroffen door de aanblik van een gedesararticuleerde kinderkop die zijn vriend aan ‘t bestuderen was, dat hij besloot eveneens diezelfde loopbaan te kiezen en van die dag af de tekenkunst liet varen om zich enkel op de geneeskunde toe te leggen.

Na slechts met veel moeite de toelating van zijn ouders ontvangen te hebben, assimileerde hij op twee jaren tijd het Latijn en begon dan aanstonds zijn studies aan de “Ecole de Médecine” van het toenmalige Schelddepartement.

Hij moet reeds heel vroeg blijk hebben gegeven van een grote vaardigheid want zijn biografen verhalen ons dat hij in 1812, na de nederlaag van Napoleon bij Moskou, als “medehelper” in het tijdelijk hospitaal aan het Groot-Beijnhof dienstig was en na de slag van Waterloo dezelfde functies in het

Geboortehuis van Guislain in het Ingelandgat.

Militair Gasthuis mocht vervullen.

In 1816 en 1817 verwerfde hij aan de “Ecole de Médecine” de eersten prijs voor Plantenkunde, Anatomie, Scheikunde, Physiologie, Ziekteleer, Heel- en Verloskunde.

Na de opening in onze stad van de hogeschool, liet Guislain er zich inschrijven om zijn studies te voltooien en bekwam er in 1819 een erepenning voor zijn Memorie over de miltstudies.

Hetzelfde jaar nog, op 31 juli, promoveerde hij tot doctor in de Geneeskunde na een schitterende verdediging van zijn dissertatie “Les exhalations sanguines en général”.

Toen reeds waren zijn blikken en zijn gedachten gericht naar de onmenselijke methoden die bij de behandeling der krankzinnigen werden aangewend en voortaan zou zijn leven een strijd worden tegen de onverschilligheid der hogere instanties en den onwil van de massa.

In 1825 verscheen zijn “Traité sur l’aliénation mentale et les Hospices d’aliénés” dat door de Geneeskundige Toezichtscommissie voor de Provincie van Noord-Holland met algemene stemmen met een prijs van dertig dukaten werd beloond.

Dit zou een eerste stap wezen in zijn opzoekingen en aangemoedigd door dit succes werkte hij nu voortdurend aan de verspreiding van zijn gedachten die stilaan in de geneeskunde en politieke middens veld wonnen.

Drie jaren later wordt hij Hoofdgeneesheer van de Gentse krankzinnigengestichten benoemd, waar hij een rijke ondervinding opdeed die hij in een vermaard gebleven werk “Traité sur les Phrénopathies” in 1835 uiteenzette.

Kort nadien werd hij leraar in de Physiologie aan de heringerichte Gentse Hogeschool benoemd, nadat Prof. J.F. Kluyskens in naam van geheel de faculteit van Geneeskunde bij de Regering had aangedrongen opdat door die benoeming de wensen van hen allen zou worden verwezenlijkt.

Zijn wetenschappelijke werken volgen nu elkaar in snel tempo op; vertalingen van zijn “Traité sur les Phrénopathies” werden in alle talen uitgegeven en oefenden een geweldige invloed uit in alle beschaafde landen

Tussen 1835 en 1838 liet hij achtereenvolgens verschijnen: “De la débilité”, “Le Délire n’est pas un symptôme propre aux lésions de l’arachnoïde”. “Recherches sur les usages de la capsule de Glisson”, “Exposé sur l’état des aliénés en Belgique” en nog andere publicaties die een ware omwenteling in het behandelen der krankzinnigen zouden teweegbrengen.

In plaats van de personen als schadelijk en gevaarlijk te aanzien, werd nu de gedachte vooropgesteld hen als speciale zieken te behandelen, wier lot men in de mate van het mogelijke moest verzachten er aangenamer maken.

Tijdens een reis naar Zwitserland en Italië, kon Guislain ook in het buitenland

Dr. Jozef Guislain. 1797-1860

de bestaande toestanden onderzoeken en aan de hand van zijn bevindingen deze factoren tot zijn verdere studies aanwenden.

In 1841 kon eindelijk de regering er toe gebracht worden een Commissie in het leven te roepen om de toestand der krankzinnigen in het land na te gaan - het verslag van die commissie wees trouwens op talrijke misbruiken en nakomingen in onze gestichten.

In een artikel "Nos aliénés" wees Guislain nogmaals op de voorgestelde verbeteringen en drong bij de regering aan opdat zij de nodige maatregelen zou treffen.

Eindelijk werd in 1850 een wet nopens de totale herinrichting der krankzinnigengestichten in België van kracht.

Enkele maanden vroeger reeds had de stad Gent op aandringen en onder impuls van Guislain het voorbeeld gegeven door de oprichting van een dergelijk gesticht te stemmen, gesticht dat naar zijn weldoener en ontwerper "Guislaingesticht" werd genaamd en waar vanaf 1858 de krankzinnigen konden worden ondergebracht, in lokalen die toen als de meest geschikte voorkwamen.

Doch ook buiten deze toewijding aan zijn taak en deze studies, is Guislain een der vooraanstaande figuren uit zijn tijd gewenst: Lid der Koninklijke Academie voor Geneeskunde benoemd in 1842, briefwisselend lid der Academie voor Geneeskunde van Parijs, schrijver van verschillende studies over Typhus en andere ziekten, was hij tevens in de gewone omgang en in zijn dagelijks leven een der meest achtbare persoonlijkheden uit het land.

Ridder in de Leopoldsorde vanaf 1840, werd hij tot officier in de orde op 28 februari 1855 gepromoveerd. De "Société de Médecine de Gand" gaf bij die gelegenheid een prachtig banket waarop de studenten in de Geneeskunde van de Gentse Hogeschool als blijk van waardering en dank aan Professor Guislain zijn marmere borstbeeld dat door de Brusselse kunstenaar Van Eenaeme was beeldhouwd, ten geschenke gaven.

Hij sprak eveneens de lijkrede uit van dokter Wauters en prof. J. F. Kluyskens, met wie hij zeer bevriend was.

Hij was bovendien lid en voorzitter geweest van het “Comité Central de vaccine” en Gemeenteraadslid tot einde 1857.

De inrichting van het krankzinnigengesticht buiten de Brugse Poort te Gent, was de uiteindelijke verwezenlijking van zijn levensdroom en ideaal.

Hetzelfde jaar nog verplichtte de ziekte hem nog verder zijn professoraat uit te oefenen en twee jaar later op 1 april 1860 sterft hij, na een van de meest schitterende en verdienstelijke loopbanen.

De “Société de Médecine de Gand” zou echter weinige tijd nadien een inschrijving bij alle geneesheren uit het land openen voor een monument, en op 10 juli 1887 werd het standbeeld te zijner ere in onze stad opgericht.

Al wat in die tijd voor de krankzinnigen werd verwezenlijkt, is zijn werk geweest: met onverpoosde ijver en onwrikbare wil heeft hij jarenlang gearbeid om zijn plannen in de hogere middens ingang te doen vinden. Zijn werken die de vrucht waren van grondige studies en opzoekingen, van talrijke reizen in het buitenland en van persoonlijke ondervinding, zijn een groots monument zijn naam en onze stad ter ere.

Wij konden hier moeilijk deze 150e verjaardag (in 1947 nvdr) van zijn geboorte ongemerkt laten voorbijgaan. Mocht deze korte bijdrage het hare ertoe bijdragen om Guislains naam levend in het hart van zijn stadsgenoten te bewaren.

Pierre Kluyskens